

For en skole er der håb

Intentionen om at udsende et nyhedsbrev hver måned holder ikke. Der er simpelthen for meget arbejde og for lidt tid til de nødvendige refleksioner. En af de underlige arbejdsopgaver der dukkede op var, da vi i kølvandet på en uheldig medieomtale blev bedt om at beskrive Best Practice i forbindelse med feedback til studerende. Efterfølgende er jeg blevet gjort opmærksom på, at man selvfølgelig ikke svarer på noget sådan i sin påskeferie, hvorfor selve undersøgelsen nok ikke er meget værd. Men jeg kom altså til at svare, nok primært fordi spørgsmålet ligger mig meget på sinde. Tænkningen omkring respons hænger sammen med procesorienteret undervisning og altså – procesorienteret studie. Det er så logisk, at der skal gives respons, så logisk at jeg blev forbavset over, at der kunne være et problem. Indtil jeg altså blev bedt om at beskrive Best Practice i forbindelse med de studieprocesser jeg prøver at sætte i gang. Mit svar blev:

UCL ligger som de har ret! Som medarbejder i grunduddannelserne kommer vi uhjælpelig i klemme – sandsynligvis har de det også sådan andre steder. Dette er set fra læreruddannelsen, set med en lærers øjne – muligvis vil en, der finder sig i at blive reduceret til uddannelsesfaglig medarbejder se anderledes på verden.

Hvilke forpligtelse har jeg som lærer på læreruddannelsen?

Jeg er forpligtet på at uddanne lærere efter gældende lov. Om jeg opfylder dette, måler jeg primært på, om mine studerende består deres eksamen. Studieordning og eksamensbekendtgørelse sætter altså de formelle rammer. Men det er ikke let. De krav, der stilles til studerende, er store. De uformelle krav til det at være lærer, som vi jo også skal rundt om er stigende, samtidig med at den tid vi har til rådighed bliver mindre.

Jeg bliver derfor nødt til at tage didaktiske valg, hvilket heldigvis er noget af det, som jeg kan.

Altså:

De studerende skal bestå eksamen!

Derfor:

Det vi arbejder med er *ikke*, at den studerende skal kunne gengive stoffet, men undres over det ukendte, kæmpe med det, søge mening og tage stilling – muligvis også en anden stilling end min.

Derfor:

De studerende skal udfordres af stoffet og af mig.

De skal gennem noteskivning, holdsamtaler, samtaler i studiegrupper OG samtaler med mig, lære at reflektere, at spejle sig i stoffet og spejle stoffet i sig.

Mit job som lærer er derfor:

At tale, samtale og åbne verden for de studerende.

At lytte og prøve at forstå, hvad de forstår, således at jeg kan vejlede den usikre og vildlede den sikre. Altså give alle mest mulig mod til at tænke – og handle. Handle kompetent og ansvarligt. Jeg skal stille **meningsfulde opgaver** og selvfølgelig **give respons** på disse.

Til gengæld skal jeg beskytte de studerende imod meningsløse opgaver – også dem som systemet stiller. De meningsløse og meningsnedbrydende opgaver som systemet stiller, kan der skrives meget om. De ødelægger gode kollegaer/medarbejdere, de fremkalder stress fordi de sætter folk i tvivl om, hvor vidt de skal følge deres samvittighed og være ansvarsfulde over for de studerende eller følge systemets rigide regler.

Der er det vi kan nå, og det vi ikke kan nå. Det mindst betydningsfulde, det mindst betydningsgørende, må springes over.

Best practice:

Det er simpelt, *handl i overensstemmelse med din faglige samvittighed!*

Et eksempel på dette er et forløb, som jeg har udviklet på fra første gang jeg havde faget pædagogik på læreruddannelsen. Bemærk *udviklet på fra ...*, man bliver aldrig færdig, det kan altid gøres bedre, der skal altid justeres. Det er mennesker vi har med at gøre, mennesker i et samfund under stadig af- og udvikling.

I dag bruger jeg forløbet i faget Lærerens Grundfaglighed Modul 1 og 2, på første årgang. Det består af tre opgaver som laves i studiegrupper – eller individuelt. Jeg ville afgjort helst have individuelle afleveringer på disse øvelser, da det tvinger ALLE til at tænke, skrive og gøre sig erfaringer, men studiegrupper er jo et princip, hvilket i sig selv giver grund til at stille spørgsmål til dem, men de gør mit arbejdet mere overkommelig, da min respons er ret så omfattende.

Opgaverne er som følger:

Hvad er et menneske?

Denne opgave er for mine studerende læreruddannelsens filosofikum og første møde med videnskabsteori. Jeg kunne have fortalt, at wikipedia ikke har svar på alt – her erfares det. Vel er mennesket *et opretgående pattedyr af primaternes art*, men det er jo helt klart ikke noget ordentlig svar på spørgsmålet. Vi får altså mulighed for at tale om forskellige spørgsmål man kan stille og hvor man kan finde mulige svar. Vi får tid til at undres, vi får skærpet vores kritiske sans, vi får måske ligefrem forståelse for, at der er forskel på religiøst- og videnskabeligt sprog, forståelse for at det er i orden at undres og at tvivle.

Og så det jo mennesker vi skal arbejde med, menneskelighed vi skal opdrage og uddanne til.

Det gode samfund!

Jeg har med vilje ikke udformet det som et spørgsmål. Mens det første spørgsmål arbejdede med vor erkendelses grænser, der hvor det religiøse sprog med ord som *ånd* bliver påtrængende, så er det nu det politiske sprog der skal udfordres og åbnes i et større perspektiv end rød- og blå blok. Det er så dejlig let at erklære sig som liberal eller socialist – det er så svært at indrømme modpartens værdiers gyldighed. Og så er det en poetisk øvelse, ikke at der skal skrives digte, men der skal drømmes. Vores samfund var ikke blevet til uden visioner. Hvor vil vi hen med vores samfund? Ønsker vi stadig et samfund, hvor *få har for meget og færre for lidt*, håber vi stadig, at *ret og magt går hånd i hånd*? Hvis ingen tør formulere dette, så er der kun magtens svar at lytte til.

Og så skal vi jo opdrage til samfundsborgere. Hvis vi ikke selv tør have visioner om et godt samfund, hvad skal vi så opdrage til – hvorledes så være lærer?

Sociologiens måde at arbejde på er anderledes end filosofiens, men modet til at tænke selvstændigt er fælles.

Hvad er meningen med Skolen?

Det har vist sig at være en stor fordel, at jeg nu må lægge disse opgaver på 1. årgang. Tidligere har jeg stillet dette spørgsmål på 3. årgang og ikke fået nær så interessante svar. Nu kan jeg bevidst holde Folkeskolelovens §1, folkeskolens formål, ude af undervisning ind til 2. semester. Tidligere ville studerende bevidstløst svare med formuleringer fra §1, nu svarer de ud fra deres diskussioner, de må kæmpe sig frem til et svar på spørgsmålet om *mening* med skolen, et svar hvor de kan bruge deres erfaringer med at løse de tidligere opgaver, deres respons på disse, vore efterfølgende samtaler, og hvad vi ellers har beskæftiget os med. Min respons på denne opgave er dels mine kommentarer i deres tekst, kommentarer der er skrevet med blå direkte i deres tekst, men også nogle gule markeringer.

Til sidst skriver jeg så: *Prøv nu at sammenligne de gule markeringer med den tekst jeg har sat ind herefter. Den tekst er folketingets svar på spørgsmålet om skolens mening, eller folkeskolens formål, som det hedder i lovtæksten. Folkeskolens formål står som §1 i Lov om Folkeskolen.*

Mine studerende har ikke lært at referere folkeskolens formål, de har tilkæmpet sig det, de har skabt det. De har erfaret, at en politisk tekst er en tids- og stedbunden tekst, de har, uden at vide af det, erfaret kulturkamp. Det bliver så det næste vi skal arbejde med, frem imod eksamensopgaven, som skal omhandle dilemmaer i skolen – som skal handle om kulturkampen!

Jeg giver respons på alt, hvad jeg forlanger at de studerende skal aflevere, hvis de altså afleverer til tiden. Det er her, i det som vi er fælles om, at vi finder ud af, at faglighed kan bruges til at belyse problemer.

Respons på ALLE opgaver, meget respons – men til gengæld kun MENINGSFULDE opgaver, opgaver der understøtter studiet.

Hvad laver jeg så ikke?

Meningsløse kontrolopgaver er der ingen af, selvom de måske har sneget sig ind i studieordningen. Studieordningen er en politisk tekst, den er tids- og stedbunden. Kulturkampen fortsætter! Ligeledes bruger jeg heller ikke tid på at prædike studenterinitieret arbejde, men jeg prøver at åbne faglige områder, så de studerende selv kan tage initiativ. Jeg kan føre hestene til truget, men ikke tvinge dem til at drikke. Hvis jeg siger andet så lyver jeg – og det er ikke tilrådeligt at bygge uddannelse på løgn.

Når jeg starter min beskrivelse med ordene “UCL ligger som de har redt ...” så skyldes det, at der var tale om et brev ind i organisationen. Jeg er overbevist om, at man på de andre professionshøjskoler sidder med de samme problemer. Det er primært den overordnede politiske tænkning, byggende på en række meningsløse eller måske meningstomme principper, som man altså skal være en gammel rotte i faget for at have mod til at overse. Et begreb som *studenterinitierede arbejder* er blot et enkelt eksempel på en politisk tænkning, der nok fremhæver et ideal, men glemmer hvad der understøtter og fremkalder dette ideal.

Den slags idealer er der mange af. Blandt tidens “hurraord” hører vi også innovation og entreprenørskab. Jeg forstår deres berettigelse, og når man tænker skole som organisation, kan jeg også være med et stykke af vejen, men det er simpelthen ikke begreber, der er forenelige med skolens grundprincipper. Innovation og entreprenørskab er økonomiske begreber, der er fejlplaceret i en pædagogisk verden. Vel er den pædagogiske verden også underlagt økonomi, men dens indhold er fundamentalt anderledes.

Personlig har jeg masser af ideer til en bedre skole, masser af ideer der kan fremme godt læringsmiljø og god undervisning, masser af ideer til bedre teknologi – i det hele taget er mit hoved til tider et idemylder! Men det er altså ikke lige til at være entreprenant som lærer. Der er masser af muligheder udenfor skoleverdenen, men indenfor kan man ikke bare finde en gruppe ligesindede og starte for sig selv – hverken med grundskole eller læreruddannelse.

Kan man ikke bare starte en skole? I princippet jo, men det er mere komplekst end at starte så mange andre virksomheder. Der skal være tilstrækkelig med elever i en given gruppe til at der kan laves rentable klasser samt bygninger og andre faciliteter, der er velegnede. Men der er, som jeg skal vende tilbage til, også andre problemer ved at starte egen skole.

Man kunne selvfølgelig tænke skole anderledes, men skole er en samfundsinstitution, og det meste anderledes tænkning på skoleområdet, kunne blive elitært og ekskluderende – fællesskabet vil lide, hvilket er imod selve skolens ide. Men lad mig prøve at tænke innovativt.

Først mulighederne, dernæst problemerne

1. Man kunne lave en reformens del af skolen – leg, faglighed, bevægelse og inklusion. Dette kunne man så markedsføre overfor skoleejerne (kommunerne).

2. Man kunne lave en parallelskole, der tilbyder supplerende undervisning. Dette tilbud kunne ydes til såvel skoleejerne som til andre interessenter
3. Man kunne lave en parallelskole, der tilbyder undervisning for grundskolen. Det kunne eksempelvis være en færdigpakke inden for de naturvidenskabelige fag, hvor man tilbyder en kombination af naturskole, lejrskole og laboratorier, eventuelt helt til afløsning af folkeskolens fag på området.
4. Man kunne lave et konsulentfirma, der tilbyder hjælp til specifikke problemer
5. Man kunne lave en ordentlig læreruddannelse, der tager faglighed og pædagogik alvorligt.
6. Man kunne oprette en form for forsøgsskole, der selv fremstiller læremidler, sælger disse sammen med tjenesteydelser, undervisning, kurser mm.
7. Man kunne ...

Der er egentlig muligheder nok. Der er økonomisk potentiale i flere af dem – men ønsker vi et samfund, hvis grundlæggende opdragelse til at leve i dette samfund er markedsstyret?

Vi har i Danmark en lang tradition for, at staten har støttet frie skoler. Det har været en udgift, men har givet en mangfoldighed og dermed en vækst. Jeg vil være meget bange for at man, hvis man lægger et rent økonomisk rationale ned over skolen, tilsvarende vil få en bedre skoleøkonomi, men en ringere samfundsøkonomi. Forskellighed giver samfundsmæssig vækst og opbygger altså samfundet, men forskellighed kan også føre til samfundsmæssig ustabilitet, ekskludering af minoriteter og underminering af samfundets indre sammenhængskraft.

Skolen er samfundets grundsten – eksperimenter her kan føre til samfundsopløsning, spørgsmålet er altså, hvor grænsen går for økonomiske interessers operationer i uddannelsessystemet? Hvad med de frie skoler? De frie skoler er opstået ud fra en dannelsesmæssig interesse og ikke ud fra en tænkning om, at der vil være marked for en fri skole på et givent sted. Det er livsinteressen og ikke profitinteressen, der har startet de frie skoler og det ser det stadig ud til at være.

Jeg er altså ikke umiddelbart indstillet på at følge en af mine egne innovative ideer og starte som skoleentreprenør, selvom jeg både kunne forestille mig at indgå i et samarbejde med en skole om at udvikle gode læremidler og mener, at vi er så stækket i den statslige læreruddannelsen, at man kunne have glæde af en alternativ.

Man kunne have glæde af ... Vi holder ikke skole for at gøre forretning, men for håbet om et menneskeværdigt samfund og en verden, der ikke destruerer sig selv.

Det er det samme håb, der ligger bag de underlige opgaver jeg giver mine studerende: Spørgsmålene om mennesket, om samfundet og om meningen med skolen.

Kan en innovativ skole ikke levere dette håb? Jeg tvivler, men jeg tror, at en poetiske skole kan!

Post scriptum:

Jeg bringer glædeligt budskab, fjenden er i landet!

Onsdag den 22. april holdt jeg for anden gang mit oplæg om dannelse: *Lille spejl på væggen der ... Refleksioner over dannelsestanken i begyndelsen af det 21. århundrede.*

Egentlig er det ikke velegnet til at blive filmet, men jeg fik det alligevel gjort og har netop siddet og prøvet at klippe det sammen. Masser af problemer – først og fremmest lyden, og så var der problemer med det ene af de to kamera jeg havde skaffet. Heldigvis var Kirstine, der betjente det, kvik og fik en del fanget på sin telefon.

Dannelse er et vanskeligt begreb og det er tilmed under pres. Folketinget har vedtaget en formålsparagraf for folkeskolen, der er båret af dannelsestanken. Man har vedtaget en læreruddannelseslov, hvor den første eksamen omhandler dannelse i den mangfoldige skole og så har man lavet en skolereform, hvor skolen skal styres af læringsmål. Det hænger ikke sammen!

I KVaN 101 har Karen Marie Hedegaard, Torben Nørregaard Rasmussen og Steen Simonsen en artikel: *Kan man have noget imod målstyret undervisning?* I manchetten til denne står der:

Den målstyrede undervisning efter skolereformen bryder afgørende med den kontinentale didaktik-tradition og dannelsesbegrebet. Læringsmålstyret undervisning understøtter en autoritær udvikling, der styrer menneskelig aktivitet efter lederbestemte mål.

Vi står med et skolepolitisk dilemma, vi står i en kulturkamp.